

MARIA OLARIU

**TĂRÂM BUCOVINEAN
BINECUVÂNTAT DE LEGENDE**

**Editată de Societatea Culturală
„Ștefan cel Mare” - Bucovina
Suceava, 2006**

Maria OLARIU

**TĂRÂM BUCOVINEAN
BINECUVÂNTAT DE LEGENDE**

**Lucrare editată de Societatea Culturală
“Ștefan cel Mare” – Bucovina / Suceava – 2006**

ISBN-10 973-0-04617-4

ISBN-13 978-973-0-04617-5

Maria OLARIU

**TĂRÂM BUCOVINEAN
BINECUVÂNTAT DE LEGENDE**

SUCEAVA, 2006

Doar o vorbă de suflet

În aceste timpuri dificile (căci ele fac, din păcate, oamenii, după spusa cronicărească) este de-a dreptul lăudabilă inițiativa doamnei învățătoare Maria Olariu de a repune în circulație, prin reeditare, unele dintre cele mai frumoase legende ale dulcei și eternei Bucovine.

Căci nu pot fi multe creații ale spiritualității românești atât de definatorii precum zestrea moștenită ancestral a acestor povestiri din care – precum fumul tămâiei din cădelniță – se degajă moralitate, frumos și sfântul sentiment al apartenenței la neam și țară.

Fie ca exemplul doamnei Maria Olariu să fie îmbrățișat de cât mai mulți dascăli suceveni, iar în privința Domniei Sale, vorba românului de altădată „Dumnezeu să-i ție năravul!“.

Prof. dr. Mugur Andronic
Președinte executiv,
Societatea Culturală „Ștefan cel Mare” - Bucovina

Argument

Suceava este un oraș răsfățat de istorie, un tărâm fertil pentru cadrele didactice, deoarece moștenim peste tot pasul izvoare istorice de cercetat cu elevii.

Frumusețea și diversitatea peisajului geografic, vestigiile istorice, edificiile economice și social-culturale alimentează și tonifică sentimentul de mândrie patriotică.

Cu orice ocazie îmi învăț elevii să fie atenți la spiritualitatea din jurul lor, să se bucure de orice informație pe care o capătă de oriunde.

Pentru a crea acea atmosferă de care copii au nevoie ca să poată respira sufletește evitând imaginile abstracte care la o vârstă nepotrivită sunt pietre, folosesc cu diverse ocazii (lecții de istorie, vizite tematice, excursii) frumusețea legendelor.

Acestea nu-i oboresc pe copii din punct de vedere intelectual, ci le protejează capacitatea lor de asimilare, sunt pâine pentru suflet.

Ele reprezintă alături de basme, un tezaur de înțelepciune și fantezie. Prin legende elevii vor trăi o stare de patriotism romantic, dar înălțător.

Vizitând Putna, Voronețul, colindând pe cărările pe care ne călăuzesc legendele Sucevei, ne aducem

aminte de vorbele marelui nostru istoric Nicolae Iorga: „... puneți copiii în fața monumentelor în care este încorporată istoria... și în felul acesta istoria poporului nostru nu va fi o materie de învățat pe de rost și de uitat mâine, ci un element de putere și inițiativă în sufletul fiecăruia dintre ei”.

Deși în număr restrâns, mica colecție de legende legate de țărâmul bucovinean ne ajută să trăim la alte dimensiuni, împreună cu elevii noștri, mândria de a fi suceveni.

Institutor Maria Olariu
Școala cu clasele I-VIII
„Miron Costin” Suceava

PIETRELE MUIERILOR

Nu știu de s-a aflat, ori de se mai află undeva pe fața pamântului vreo țară care să fi fost de-atâtea ori cutreierată, prădată și pustiiată de către atâtea limbi straine, păgâne și creștine, de câte ori a fost țara noastră. Și iarăși, nu știu de se mai află undeva vreun popor care să fi avut atâtea de suferit din partea nenumăraților și cumpliților săi dușmani, ca românii.

Dar cu toate că românii avură, în decurgerea timpului, de-a se lupta cu atâția dușmani, unii mai nesățioși, mai lacomi, mai năpraznici și mai răi decât alții, care nu numai ca le sugeau și scurgeau țara de toate bunătățile, nu numai c-o prădau și-o pustiiu, ci de multe ori voiau să-i stârpească chiar și pe dânșii, totuși ieșiră din toate luptele acestea învingători și-o duc, bine, rău, cum o duc și astăzi, pe când partea cea mai mare dintre ne-mpăcații lor dușmani se stinse de mult de pe fața pământului, ca și când nici n-ar mai fi fost.

Unul din mulțimea acelor dușmani neastâmpărați și înverșunați, din partea căruia, în multe rânduri și mari daune, neplăceri și neajunsuri au trebuit să sufere românii, au fost și tătarii. Nu apucau bine a scăpa de dânșii, a se mai înfiripa și

întrema puțin și numai ce se trezeau că iarăși au venit asupra lor. Și când veneau, era varga lui Dumnezeu pe unde treceau și ce făceau!

Așa o pățiră, într-o vară, cine mai știe câți ani vor fi de-atunci și românii din ținutul Solcăi. Când cugetau ei că nimeni nu-i va mai supăra, că cel puțin vara aceea vor petrece-o în pace și liniște, tocmai atunci se treziră deodată cu știrea că o mulțime de tătari au trecut râul Suceava pe la Gura Solcăi și, apucând pe pârâul Solca în sus, s-au îndreptat spre dânșii.

Solcanii, știind prea bine cine-s tătarii și ce sunt ei în stare să facă, cum au prins de veste despre această năvălire neașteptată, îndată s-au și adunat cu toții la un loc și, înarmându-se, care cu ce a putut și cum a putut, voră să pornească împotriva lor, ca să lupte cu dânșii și, de le va fi cu puțință, să-i fugărească îndărăt de unde au venit.

Bine!... ei s-au înarmat și, ca bărbați, puteau să iasă înaintea tătarilor și să se lupte cu dânșii!... Dar ce era să-nceapă și să facă muierile lor? Să le lase singure acasă numai cu copiii, nu le venea la socoteală, căci ei nu știau încă câți tătari vin asupra lor și cum vor scoate-o cu dânșii la capăt; învinge-i-or, ori poate vor fi învinși?... și dacă vor fi învinși, ce sa facă atunci muierile?... cum să se apere ele de tătari?... Deci cugetară ce cugetară, și apoi le spuseră muierilor să ia copiii cu sine, să părăsească cât mai degrabă satul, să apuce pe valea Solcăi în sus și până

ce se vor înturna ei înapoi din luptă, să caute și să se ascundă undeva prin fundoaiele munților, ce se întind în partea dinspre apus a Solcăi.

Muierile nu steteră mult pe gânduri, ci, ascultând de bărbații lor, luară degrabă copiii în brațe, se porniră pe apa Solcăi în sus, trecură pe lângă Piciorul Dealului, Dealul lui Vodă și Tocilele, cari se afla pe țărmul drept al pârâului Solca în acest loc, precum și pe lângă Pinul-Mic, Cerbul, Pinul-Mare, Piciorul-Cireșului, Piciorul-Bun și Ciurgăul-Mare, care se aflau pe țărmul cel stang al Solcăi, urcară apoi un deluț mititel și ieșiră în Sihlișoara. De-aicea, mai mergând cale ca de vreo jumătate de oră spre apus, se treziră deodată pe un munte, pe culmea căruia se aflau mai multe stânci înalte și ascuțite.

Nu apucară însă bine a ajunge aicea, a se sui pe munte și a se adăposti cu copiii printre stâncile de pe culmea acestuia, când iată că tătarii se și apropiară de Solca, c-o falcă-n cer și cu alta în pământ, gata numai să prade, să omoare și să nimicească tot ce le va sta în cale.

Românii, care îi așteptau, cum îi zăresc că se apropie de satul lor, îi lasă în pace să vadă ce vor face: se vor apuca de prădat și pustiit ca și prin celelalte părți ale țării, pe unde au trecut, ori vor pleca mai departe?... Iar după ce intrară în sat și văzură că tătarul tot tătar – prădător și pustiitor – sărira deodată din două părți asupra lor, și anume unii de către Dealul Coman și din așezările Slatinei-Mari, iară alții

de sub Dealul lui Vodă, unde erau ascunși și, luându-i la ochi, prinseră a-i culca cu arcurile la pământ.

Tătarii, văzându-se pe neașteptate înconjurați și bătuți din două părți deodată și neștiind cam cât de mare e numărul românilor care s-au repezit cu atâta furie asupra lor, se temură ca vor fi învinși și omorâți. De aceea nu stătură mult la luptă cu dâșii, ci o apucară din cu bună vreme la sănătoasa pe Valea Solcăi în sus, pe unde apucaseră cu puțin mai-nainte de aceasta și solcancele, cugetând că dacă vor intra în munți nimeni nu-i va mai urmări și așa vor scăpa cu obraz curat din cursa în care au fost căzut.

Dar amar se-nșelară, căci ajungând în apropierea muntelui, printre stâncile căruia erau muierile solcanilor ascunse și voind să urce muntele și să treacă mai departe... urcă-te dacă poți și treci dacă ai cum!

Muierile, dintre care cele mai sprintene și mai inimoase erau cățarate pe vârful stâncilor, cum îi văzură de departe că se apropie de dânsule, începură, în spaima și groaza lor cea mare, a țipa de se clocoteau văile de prin împrejurimi și a-i întâmpina c-o ploaie de pietre, pe cari le răsturnau și le aruncau asupra lor.

Tătarii, văzându-se și din această parte loviți, și încă cum?... de-o suta și de-o mie de ori mai rău decât la poalele munților în care au intrat, se băgară în toate răcorile. Și ca nu cumva să le fie acolo sfârșitul, deteră dos la față și începură a fugi care încotro,

doară scapă mai degrabă, trecându-le tot gustul de luptă și de pradă.

Românii, care îi urmăriseră până aicea, văzând că se împrăștie, ca și niște pui de potârniche, în toate părțile, se luară și mai departe în urma lor și-i fugăriră pe sub poalele Muntelui Cerbul, la vale spre răsărit, mai până lângă satul Cajvana, și pe care tătar cum îl ajungeau și unde îl prindeau, acolo îl și mântuiau de zile.

Și așa scăpară românii solcani de astă dată de tătari. Și de când au fost muierile lor ascunse printre pietrele de pe vârful cărora s-au luptat ele cu tătarii, de atunci se numesc Pietrele Muierilor. Și tot de-atuncea se zice că uneori noaptea se văd mai multe muieri alergând încolo și-ncoace, printre dânsese, cu capul despletit, cu părul zburând în aer și țipând de se răsună munții și văile de prin împrejurime. Se vede că acestea sunt schimele¹ muierilor care au căzut în lupta cu tătarii.

* * *

¹ Duhuri, fapturi legendare

DRAGOȘ VODĂ ȘI DORA

După ce a părăsit Dragoș-vodă plaiurile Maramureșului, unde fusese cneaz și care văzuse, în stăpân străin, țara Ungurească, vrând de atunci înainte să nu-i mai fie nimeni stăpân, și-a ales o ceată de voinici și căpitani, toți colași de frunte, vânători de munte, au rătăcit mai multe zile, prin pădurile bătrâne și necălcate de nimeni.

Rătăcindu-se unii de alții, a rămas Dragoș-vodă numai cu-n voinic de seama lui, cu care a mers până când a dat de o potecuță pe muntele Bărnărel. Și cum mergeau ei pe potecuță, li s-a părut că aud ceva. Și iată ce era, mai la vale, într-o prelucă, o fată frumoasă și drăgălașă, cea dintâi floare de primăvară; cânta o doină nespus de dulce, păscându-și oițele.

Apropiindu-se Dragoș-vodă de prelucă, a lăsat calul pe seama tovarășului său, iar el s-a dus de-a dreptul la copilă. Venise omul de departe și de mult nu mai întâlnise om în cale. Și când a pus ochii pe ea, și când i-a văzut fața albă ca laptele și ochișorii ca murele, s-a îndrăgit de dânsa, numaidecât.

Acolo s-a oprit. Și șezând și povestind, ziua a trecut, până când a trebuit să plece după tovarășii lui.

Când s-a despărțit de frumoasa fată, i-a dat un ban de aur, iar fata, lui, un struț² de flori, fiecare așa, într-o doară, de bună întâlnire și frumoasă aducere aminte.

După asta, a trecut vreme multă. Dragoș-vodă a întemeiat stăpânirea Moldovei, a pus dregători și-a dat peste tot sfaturile și poruncile lui.

Tocmai târziu s-a mai întors pe-acele locuri, pe unde Dorna se varsă în Bistrița.

Ajungând pe acolo, Dragoș a dat de urmele unei căprioare, care trăia laolaltă cu oițele acelei fete frumoase. A tras săgeată, dar în loc să nimerească în căprioară, a nimerit fata care-i dăduse odată struțul de flori. A cunoscut-o, căci la gât îi atârna bănuțul de aur, dat de dânsul.

Dragoș-vodă a înmormântat-o acolo, iar în preajmă a pus de s-a ridicat satul Dornei, întru pomenirea acelei dragoste domnești cu Dora, mândra fată din codrii de acolo.

* * *

² Buchet de flori.

CĂPITANUL NEGREA

Pe-atunci, partea de Moldova dintre Maramureș și Ardeal era stăpânită de unul Negrea, căpitan de plai, care se măsura la avere cu-n crai, la putere c-un zmeu și la frumusețe c-un trandafir; dar toată averea lui nu făcea nimic înaintea fetei lui, despre care unii și alții spuneau că:

„Tot să cați su' sfântu-soare,
Nu afli mai mandră floare;
Fata albă ca și crinu',
Ochii limpezi ca sarinu'!"

Negrea își avea casa în Câmpulung, la drumul mare și stăpânea ținutul cu căpitanii de cete, trimeși pe la hotarele Maramureșului și Ardealului, înspre Piatra și Cetatea-Neamțului, spre Suceava și în jos pe Siret. Și-aveau porunca, la ceasuri de primejdie, să se vestească unii pe alții, aprinzând focuri mari pe bâtcile³ dealurilor.

Așa s-a vestit și-acum despre venirea tătarilor, printr-un căpitan de ceată, care venea de către

³ Batca – înălțime pe coasta unui munte, ridicătura de pământ împădurită

Homor. Degrabă porunci să se strângă toți cei care știu sa lupte, iar bătrânii, femeile și copiii să se ascundă în văgăunile muntelui Giumalău, după ce și-or ascunde, cum or putea, din cele strânsuri de pe-acasă.

Negrea chiar și-a fost pus toate comorile lui în fântâna din ogradă, a astupat-o și, luându-și alături pe fata lui, îmbrăcată în za și pălărie voinicească, cu palos la brâu, cu tolba de săgeți pe umăr și cu buzdu-gan în mâni, a pornit cu toți câți se strânsesă în grabă, spre munte, că nu era chip altfel.

Pe unde ajungeau, moldovenii închideau strâmtoarele cu trunchiuri de copaci și făceau haituri⁴ pe la ape, ca la nevoie să-i dea drumul apei și să-i înece pe tătari. Un hait de acela se vede și astăzi pe pârâul Sascior, care ține de granița dintre Bucovina și Moldova.

Numai așa năvala cetelor de tătari se mai putea împiedica.

Prădând și arzând, tătarii au luat-o pe valea Moldovei, trecând apoi culmile munților în Ardeal; o ceată mai mică s-a lăsat și în valea Bistriții și-a Dornii, în care părți își făcuse lagăr și căpitanul Negrea.

Tătarii, prin iscoade, au dat de lagăr și așa a început bătălia care a ținut două zile. Au căzut mulți moldoveni, dar tătarii se zvântau, atunci când

⁴ Hait – stăvilă, dig.

volburile repezi ale apelor se slobozeau înaintea lor, odată cu săgețile de după copaci. Atâta sânge tătarăsc a curs atuncea, că și până azi țâșneste din pietrile pârâului.

A treia zi, potecile s-au rărit de tătari; atunci și căpitanul Negrea, cu fata lui și cu voinicii care rămăseseră, s-au tras în vale, mai la larg.

De-atunci a rămas că se cheamă „Dealul lui Negrea” muntele de pe dreapta pârâului Dorna, iar pârâiașul care curge pe la poalele lui se cheamă tot „a lui Negrea” ori „al Negreștilor”.

Negrea a trecut apoi în Ardeal, a stat o bucată de vreme în satul Bilbor, de sub poalele Călimanului, apoi a venit din nou la Câmpulung, unde s-a apucat și și-a întocmit gospodărie la loc, după ce și-a dezgropat comorile și-a mai împărțit din prisoasele lui pe la unii și pe la alții.

După asta, n-a mai trecut mult și din Maramureș a trecut spre Moldova Dragoș, după vânătoare, cu ceata lui. A dat pe la Câmpulung, a văzut fata lui Negrea și n-a mai vrut să meargă înapoi. A rămas acolo la descălicare și s-a însurat, și-a avut el și cetașii lui urmași, și dintr-aceia alții; tot mai departe, pâna-n zilele noastre, din care ne tragem și noi, moldovenii slobozi și neslobozi.

* * *

ÎNTEMEIEREA SUCEVEI

Se zice că în vechime, pe locurile unde se află astăzi orașul Suceava și satele de prin împrejurime, erau numai păduri cât vedeai cu ochii.

Puteai merge cu săpăturile ori încotro ai fi voit, că nu mai dădeai de nici un oraș sau sat, ci numai unde și unde câte de-un păstor care-și păștea turma sa prin cele prelunci și poieni.

Și tuturor păstorilor, câți erau, le mergea foarte bine, căci aveau toate cele trebuincioase, atât pentru dânșii, cât și pentru turmele lor.

Într-o vară însă, fiind o secetă foarte mare, toate apele de prin împrejurime secară și toată pășunea, nu numai cea de pe costișe și dealuri, ci și cea de pe văi se uscăse.

Văzând păstorii că seceta nu mai încetează și temându-se ca nu cumva să le piară turmele, unica lor avere, de sete și foame, se retraseră cu dânsurile de la șes, în sus spre codru.

Dar când se apropiară de codru și deteră să intre într-însul, nu știură singuri ce să facă; să intre, ori să nu intre?... Ar fi intrat, se temeau că nu vor afla destule poieni, unde să-și pască oile... Să rămâie la

poalele acestuia, era peste putință, căci pășunea, câtă mai rămăsese neatinsă de arșita soarelui, se sfârșise.

Deci ce era să-nceapă și să facă?... Unul spunea una, altul alta, dar nime nu ghicea cum și în ce chip ar putea sa iasă mai degrabă și mai bine la capăt.

În urma, după mai multă sfătuire, chibzuire și cumpănire, zise unul dintre dâșii, care era mai batrân, mai ajuns de cap și mai pătit:

– Ce să mai întindem atâta vorbă?... Nu știți că vorba multă e sărăcia omului?... Să meargă câțiva inși dintre noi, care îs mai tineri și mai voinici, să caute în toate părțile, doară dau peste niște câmpuri sau poieni ce n-au fost încă cu desăvârșire dogorite și pârlite de arșița soarelui, și cum vor afla în vreun loc destulă pășune, să se întoarcă înapoi și să ne deie de știre!

Cum rosti batrinul cuvintele acestea, cinci inși dintre dâșii, care erau mai voinici și mai inimosi, adică care n-aveau frică de nimic, ci se jucau cu lupii ca și cu niste căței și se trânteau cu ursii pe-ntrecute, nu stătură mult pe gânduri, ci, luindu-si fiecare bota sa cea ciobăneasca în mina, se și porniră la drum.

Și apucând unii în dreapta, alții în stânga, merseră încotro îi duseră ochii și picioarele, doară dau mai degrabă peste pășunea dorită. Iată însă că într-un târziu, unul dintre dâșii care a mers, acuma cât timp va fi mers, se trezește deodată că pădurea prin care a fost apucat începe a se rări, și poieni

drăgălașe, acoperite cu iarba verde ca buraticul⁵ și-naltă până la brâu, și presurate cu tot felul de flori, unele mai frumoase decât altele, i se deschid înaintea ochilor. Pastorul, cum dete cu ochii de poienele acelea, bucuria lui!... Să fi prins pe Dumnezeu de-un picior și nu i-ar fi părut așa de bine!... Deci prinse îndată a căuta în dreapta și-n stânga, ori de nu se afla și apa printr-însele. Și umblând el așa încolo și-ncoace, cât timp va fi umblat, dă de-odată peste o apă mare, care curgea alene la vale.

Era Suceava.

Mai merge el după aceasta cât mai merge și dă apoi de-o pădure mare și deasă de arini, care se-ntindea pe malul drept al Sucevii, iară de cealaltă parte de apă, vede o poiană ca aceea de-ți era mai mare dragul să te uiți la dânsa.

Și cum vede el poiana, nu se poate răbda de-a nu se apropia de apă și-a cerca să treacă de cealaltă parte.

Dar iată că tocmai când dete peste un vad și voi să-l cerce cât e de adânc și ori de-l va putea trece, ies patru oameni din pădurea cea de arini și se îndreaptă spre dânsul.

Erau cei patru păstori de care s-a fost despărțit, scurt timp după ce au plecat să caute pășune.

⁵ Brotac

Apropiindu-se cei patru inși de dânsul, ei spuseră că pe culmea unui deal, care se afla în mijlocul pădurii celei de arini, este un sihastru, și trecând ei pe acolo, sihastrul i-a miruit pe tuspătru, cu mir în frunte.

Auzind aceasta, soțul lor îi rugă să-l ducă la sihastrul acela, ca să-l miruiască și pe dânsul.

Cei patru inși nu se puseră de pricină, ci, după ce văzură și ei poiana cea mare, care se-ntindea de-a stânga Sucevii și cercară vadul acesteia, ca să vadă cât e de adânc, se întoarseră îndărăt și se porniră cu totii în sus spre sihastru.

Sihastrul, care locuia într-un arbore gros și scorburos de pe vârful dealului, cum îi zări de departe ca vin spre dânsul, le ieși înainte, merse cu dânsii până lângă arborele în care locuia, mirui și pe noul venit, și-apoi mai stând de vorbă cu dânsii și învățându-i încă și vreo câteva rugăciuni, îi îndemnă să vie în toate zilele la dânsul, căci el îi va învăța și alte rugăciuni.

Păstorii îi mulțumiră din toată inima pentru primirea cea părintească, cât și pentru învățăturile cele bune și făgăduindu-i că în scurt timp iarăși vor veni la dânsul, se-ntoarseră îndărăt de unde s-au pornit.

Ajungând la tovarășii lor, care i-au fost trimis ca să caute pășune, le istorisiră din fir-în-păr toate celea ce le-au aflat și le-au văzut pe unde au umblat. Iară după ce le-au istorisit, nu mai steteră acuma mult pe

gânduri ce să-nceapă și să facă, ci, luându-și fiecare turma sa se porniră cu toții la drum, spre locuința sihastrului și cum ajunseră la starea locului, se așezară pentru totdeauna în apropierea acestuia.

Cu timpul mai veniră și alți păstori, din alte părți, și aceia asemenea își făcură colibe pe lângă locuința sihastrului.

În urma veniră și muntenii de la munte, cu căpitanul lor în frunte și, după ce se așezară și aceștia în apropierea sihastrului, făcură pe un alt deal, care se întinde în partea dinspre miazăzi și care se despărțește de cel dintâi numai printr-o vale, o cetate de piatră, iară pe locul unde a fost arborele în care a locuit sihastrul, făcură o biserică de lemn. Și fiindcă sihastrul murise înainte de ridicarea bisericii acesteia, de-aceea tăiară și așezară ei și arborele în care a locuit acesta, într-însa.

Și așa, cu timpul, ridicându-se din ce în ce tot mai multe case și alte clădiri, atât împrejurul cetății cât și a bisericii celei de lemn, pădurile de prin apropiere începură, pe zi ce mergea, a se rări și-a dispărea, iară în locul lor a se întemeia orașul de astăzi, Suceava.

La vreo câteva zeci sau sute de ani după aceasta, nu vă pot spune cât, destul atâta că, venind capcinii, care aveau numai câte un ochi în frunte, asupra Sucevei, nu numai că bătură și prădară pe locuitorii acesteia, ci-i deteră totodată și foc, de arseră mai toate

casele dintr-însă, dimpreună cu biserica cea de lemn, iară cetatea o dărâmară.

Dar bine-a zis cine-a zis că „apa trece, pietrele rămân!”

Venit-au capcinii și tătarii și alții și multe daune și supărări au făcut bieților români. Dar cum veniră, așa se și întoarseră... Apa s-a scurs și pietrele au rămas!... Românii, ce scăpară teferi din mâinile lor, adunându-se din nou la un loc, își făcură alte case, cu mult mai mari și mai frumoase de cum erau cele de mai-nainte.

Mai târziu, și anume după ce și-au ales românii pe Iuga-vodă de domnitor, puse acesta ca să se ridice pe locul unde a fost mai-nainte biserica cea de lemn, altă biserică, cu mult mai mare și mai frumoasă, și nu din lemn, ca cea dintâi, ci din piatră și cărămidă. Și de-atunci și până în ziua de astăzi, biserica aceasta, care acuma (an. 189s), e mai toată ruinată și pustie, s-a numit și se numește biserica Mirăuțului sau simplu Mirăuț.

Tot pe timpul lui Iuga-vodă, zice că s-a început și restaurarea cetății, care a fost mai-nainte dărâmată de capcini. Fiind însă despărțită de biserica Mirăuțului prin pârâul care, venind spre Areni și trecând pe lângă dealul Tătărăși, se revarsă în Suceava, neputând din pricina aceasta nimeni trece când ar fi voit ăi cum ar fi voit, de la dânsa la biserică și de la biserică la dânsa, de-aceea Iuga-vodă le-a împreunat pe amândouă printr-un pod umblător,

făcut, după spusa unora, din piei de bivol, iară dupa a altora, din gumă.

Și-acuma ori de câte ori voia, nu numai Iuga-vodă, care a fost cel dintâi domnitor român ce-a locuit în această cetate, ci și urmașii săi, care asemenea locuiră într-însa, să meargă la biserica Mirăuțului ca să se închine, slobozeau podul, iară după ce se închinau și se întorceau acasă, trăgeau podul în urma lor.

Un alt pod, făcut asemenea din piei de bivol, duce de la cetate spre miazănoapte-apus, adică spre biseriçuța de astăzi a Sfântului Ioan Botezatorul, care s-a zidit cu mult mai târziu în grădina curții domnești.

Și acest pod încă se slobozea numai atunci când avea să iasă sau să intre cineva în cetate. De altminterea, sta mai totdeauna ridicat, cu deosebire noaptea, precum și atunci când se apropia vreun dușman de cetate și voia să intre cu puterea înăuntru.

Și așa s-a întemeiat orașul Suceava, care lung timp a fost scaunul domnitorilor români, fala și podoaba Moldovei!

* * *

DIN COPILĂRIA LUI ȘTEFAN CEL MARE

Când era de 10 ani, Ștefan se arăta istet și plin de năzbâtii: nu găseai în sat copil netrântit de el.

De la o vreme a fost luat din satul Borzești, ținutul Bacăului și dus la Suceava, din Bucovina, unde tatăl său avea scaunul de domnie. Nici aici nu s-a domolit. Când era între copii nu știa multe și cum nu se dădeau biruiți, jos cu ei la pământ! Așa de meșter era la trântă, încât nu se găsea nimeni să-l întreacă sau să-l biruiască.

Se dusesse vestea în lume că ficiorul măriei-sale e voinic și amarnic, iar adesea îi auzeai zicând: „Ce-a fi de el când va ajunge mare?”

Se știe apoi că tatăl său, Bogdan-voievod, a fost omorât la o petrecere de Aron, care ajunsese în urmă vodă. Cum se văzu acesta pe scaunul domniei, căuta valvârtej să-l omoare pe Ștefan. Ostași scump plătiți erau puși să-i aducă capul. Ștefan aflase de una ca asta și se făcu nevăzut. Și umblau trimișii peste tot locul. În cele din urmă aflară că Ștefan o pornise spre Țara de Jos și ca niște drumeli ar fi văzut un baiețandru ca de 12 ani, alergând pe drumuri. Cum simți Ștefan că ostașii cu porunca domnească se apropie, pe nevăgăte în seamă se ascunse într-o caruță

încărcată cu saci și acoperită cu paie. Cum ajunseră șirul de căruțe, trimișii începură să scormonească prin caruțe, cu niște sulite ascuțite. Văzând că din căruțe nu iese nici un țipet de om, mai întrebă ce mai întrebă pe drumeți și își căutară de drum.

După o bucată bună de drum, numai ce vede un cărauș că din căruța lui tot picura neconținut sânge. Când caută, ce să vadă? Un băiat împuns în șoldul piciorului, de unde sângele curgea încă. Atunci cu toții pricepură pricina și se minunau între ei: cum de n-a zis nici cîrc, atunci când l-au împuns? Și dându-i îngrijire l-au dus tot ascuns până la Galați. Aici le-a spus toată întâmplarea și drumeții cu căruțele i-au spus de unde veneau.

Când Ștefan ajunsese voievod peste Moldova, a dat la toți acei drumeți moșii din belșug și ranguri de boierie, căci zicea el: „Cu credință mi-ați fost la mare cumpănă și omul la nevoie se cunoaște ce fel e”.

* * *

PETRU RAREȘ ȘI ARCAȘUL

Odată, Petru Rareș se îmbrăcase în haine simple, ostășești, și ieși singur într-o butcă, spre a se plimba pe aci, pe colea, prin împrejurimile Sucevei. Pe când se înapoia în oraș, începu o ploaie mare.

Un arcaș care venea spre Suceava îi făcu semn să stea. Vodă opri numaidecât caii, iar arcașul, fără să-l cunoască, îi zise:

– Te rog, prietene, ia-mă și pe mine în butcă, fiindcă ploaia îmi prăpădește hainele pe care azi le-am îmbrăcat pentru prima oară.

– Bucuros – răspunse Rareș făcându-i loc. Dar de unde vii?

– De la conacul domnesc, din Munții Dornei, unde am fost de pază.

– Și cum ai petrecut acolo, în timpul cât ai stat?

– Nici nu se poate mai bine. Chiar azi, înainte de plecare, am pescuit din iazul conacului câțiva pești al căror gust nu-l mai uit.

– Și ce neam de pește?

– Ghici? zise arcașul.

– Poate că somn?

– A! ceva mai bun.

– Atunci lin?

- Ceva mai bun.
- Șalăi, mrene...?
- Ceva cu mult mai bun.
- Ei, dacă este așa, să mă crezi că nu pot ghici.
- Atunci să-ți spun eu; erau păstrăvi.
- Păstrăvi din iazul măriei-sale!
- Da – răspunse arcașul.

Altcineva să fi fost în locul lui Rareș ar fi pedepsit poate pe arcaș, el însă nu numai că nu-l pedepsi, dar intrând în Suceava și văzând că ploaia nu încetase, zise arcașului:

– Ia spune, prietene, unde stai, căci voi să te duc până acasă.

– A! îți mulțumesc, prietene, dar eu șed prea departe și...

– Nu, nu – îl întrerupse Rareș – lasă vorba și arată-mi ulița și casa.

Arcașul nu se mai împotrivi și merseă înainte. Pe drum începură iarăși vorba.

– Fiindcă te văd om atât de bun – zise arcașul – aș dori să te cunosc. Spune-mi, cine ești?

– Acum – zise Vodă – ghicește și tu cine sunt eu.

- Ești ostaș, nu-i așa?
- Ba da, tocmai.
- Ești sutaș?
- Ceva mai mult.
- Șetrar?
- Mai mult decât atât.

– Armaș poate?

– Nu, ceva și mai mult...

– De fel – zise arcașul sfiindu-se – nu cumva ești hatman?

– Ba nu, și mai mult.

– Doar n-ai fi Vodă?

– Da, chiar el însuși – răspunse Rareș râzând.

– Vai de mine! zise arcașul înspăimântat și dete să sară jos.

– Stai! Acum, după ce mi-ai mâncat păstrăvii și te-am adus în butcă, cred și eu că ai vrea să scapi de mine, dar nu se poate, trebuie să mergem împreună până la tine acasă!

Și astfel arcașul fu silit să stea în butcă până la locuința sa. Când se dete jos, nu știa cum să îngenuche și să ceară iertare.

* * *

LEGENDA MĂNĂSTIRII PUTNA

Cică trăia în chilia aceasta un călugăr: Daniil Sihastru. Îi zicea lumea sihastru, pentru traiul sau singur. Acesta a fost coborât din cer, de Dumnezeu, pentru a face bine oamenilor rătăciți prin pustietatea aceasta. El nu mânca aproape nimica.

Într-o seară veni peste dealul acesta, pe apa Viteului, Ștefan și cu un argat de-al său. El a fost dovedit de dușmani și cătă amu loc de odihnă. Și s-a așezat să se odihnească pe piatra aceea mare. Cum sta el așa, iaca vede o lumină în fereastra la Sihastru, căci atunci el își făcea rugăciunea sa de seară. Îndată ei merg către chilie, căci erau tare flămânzi.

Ajunși acolo, Ștefan bate în ușa.

– Cine-i acolo? întreabă Daniil. – Om bun, răspunde Ștefan.

– Dacă e om bun, să intre!

Ei intrară înăuntru.

– Ce-ai pățit de-ai venit și pe la mine?

Necăjit și amărât cum era, nu zise– nimic.

– Eu știu ce-i cu tine. De mă ascuți ce ți-oi spune eu, să știi că dovedești păgânătatea! Altminterea e rău!

– Jur pe feciorul meu ca ți-oi asculta toate poruncile! – Atunci, pune urechea la piciorul meu stâng! Ce auzi?

– Ce s-aud? Numai plânsete și jăluiri.

– Bine zici! Acestea, Ștefane, să știi că-s jăluirile țării! Pune amu urechea la piciorul meu drept! Amu ce auzi?

– Amu aud cântece frumoase.

– Bine zici! Pune gând că de unde ai auzit acele cântece, faci mănăstire!

– Dar unde cântă ? întreba Ștefan.

– Știi unde, Ștefane!? Iaca acolo acel deal, suie mâini des-de-dimineăța pe el și trage cu arcul, iar unde o să găsești săgeata înfiptă, să știi că de acolo s-aude cântând!

– Dar amu, părinte, te rog să ne dai un pic de mâncare, că tare flămânzi suntem !

– Bine, dar eu, Ștefane, nu mănânc nimic. De unde să-ți pot da ceva?

– Caută, părinte, că nu ne mai putem ține pe picioare de flămânzi!

Caută Daniil în toate părțile, în urmă găsi un pic de prescure din care dădu și lui Ștefan o bucățică, și argatului, și-i mai rămase și lui un pic; că era blagoslovită prescurea ce le-o dăduse.

După ce au terminat ei ospățul, s-au culcat amândoi în chilie, iar sihastru a rămas afară ca să-i păzească. Când răsări soarele, Daniil bătu la ușă:

– Scoală, Ștefane, și du-te!

Ei se sculară pe-ndată și se suiră sus pe deal. Scoate Ștefan arcul și trage, dar săgeata s-a împlântat hăt, în pădure. Pe-ndata ei merșeră în căutarea locului unde s-a împlântat. După lunga căutare, ei o găsesc împlântată într-un paltin bătrân. Dar cu cine să zidească el mănăstirea, când ei erau numai doi! Atunci, se duce Ștefan noaptea la Volovăț și ia biserica de acolo și până-n ziuă o aduce aici. Tot până în ziuă o și proptește. Însă nici nu o proptește bine, când iată vede venind pe turci. Ei l-au văzut pe Ștefan când a dus biserica, iar acum au venit să-l prindă. Ștefan, văzând aceasta, intră în biserică și se rugă lui Dumnezeu ca să-l scape.

Ascultându-i ruga, dădu o ceața grea de nu vedeai la un pas. Amu, turcii se zăpăciseră și începuseră a se omorî între ei. Se bătură ei așa pân' la amiaz, că nu mai rămase din ei decât doi ofițeri care, de frică ca Ștefan să nu-i ucidă, o luară la fugă. Pierind cu toții, cerul începuse să se lumineze. Ștefan, bucuros, merse la Suceava și aduse meșteri ca să zidească o mănăstire mândră. Au fost aduși și din Țara Românească mulți ca să locuiască pe aici. Din unul din aceia mă trag și eu. Această poveste mi-au spus-o și mie bătrânii, s-o spun și eu urmașilor mei.

* * *

LEGENDA VORONEȚULUI

Ștefan-vodă cel Bun, bătându-l turcii la Războieni, au mărs să intre în cetatea Neamțului. Și fiind mumă-sa în cetate, nu l-au lăsat să intre și i-au zis că pășirea în cuibul său piere. Că să se ducă în sus, să strângă oaste, că izbânda va fi a lui. Și așa, pe cuvântul mâne-sa, s-au dus în sus și au strâns oaste.

Iară împăratul turcesc a venit cu toată puterea lui la Cetatea Neamțului. Și au suit pușcile⁶ deasupra unui munte dinspre Moldova. Și au început a bate Cetatea Neamțului foarte tare. Iar prin aceea vreme era un neamț închis în cetate. Si văzând că bat cetatea, au zis păzitorilor să spuie mumei lui Ștefan-vodă să-l sloboadă de la închisoare, din temniță, pre dânsul, că el va mântui cetatea de acel greu. Deci, slobozindu-l pre acel neamț de la închisoare, s-au și apucat acel neamț de a îndreptat pușcile din cetate asupra turcilor, unde stateau acolo în munte. Și au și lovit în gura unei puști turcesti, de au sfărâmat-o. Și au început a bate în corturile turcilor, încât și boldul⁷ de la cortul împaratului l-au sfărâmat. Deci n-au mai

⁶ Tunurile

⁷ Vârf ascuțit

putut sta turcii întru acel vârf de munte, de unde avea cetatea nevoie⁸.

Iară Ștefan-vodă, mergând de la Cetatea Neamțului în sus, prin Moldova, a mers pe la Voroneț, unde trăia un părinte sihastru, pre nume Daniil. Și bățând Ștefan-voda în usa sihastrului, să-i descuie, au răspuns sihastrul să aștepte Ștefan-vodă afară, pâna s-a istovi ruga. Și după ce și-a istovit sihastrul ruga, l-au chemat în chilie pre Ștefan-vodă. Și s-au spovedit Ștefan-vodă la dânsul. Și au întrebat Ștefan-vodă pre sihastru ce va mai face, ca nu poate să se mai bată cu turcii: inchina-va țara la turci, au ba? Iar sihastrul au zis să nu o închine, că războiul este al lui, numai, după ce va izbândi, să facă o mănăstire acolo, în numele Sfântului Gheorghe, să fie hramul bisericii. Deci a și purces Ștefan-vodă în sus, pe la Cernăuți și pre la Hotin și a strâns oaste, feliuri de feliuri de oameni. Și a purces în gios. Iar turcii, înțelegând că va să vie Ștefan-vodă cu oaste în jos, au lăsat și ei Cetatea Neamțului de a o mai bate și au început a fugi spre Dunare. Iar Ștefan-vodă a început a-i goni în urmă și a-i bate, până i-au trecut de Dunăre. Și întorcându-se înapoi, Ștefan-vodă s-a apucat de a făcut mănăstirea Voronețul. Și a pus hramul bisericii Sfântul Gheorghe.

⁸ Necaz

FECIORUL DEDIULUI

În o departare cam de două zile, spre miezul nopții de orașul Suceava, se află satul Pătrăuți.

Între pâraiele ce curg pe hotarul acestui sat, e unul care se numeste „Pârâul Dediului”.

Dediul se zice că a fost un om foarte bogat, că avea turme nenumărate de oi încât nici el însuși nu le mai știa numărul.

Stâna Dediului era așezată pe valea pârâului acestuia și de atunci pârâul poartă numele Dediului.

Dediul n-avea nici un copil. El ținea numai pe unul de suflet, care era tare la trup, dar cam slab la minte. Pe acest copil de suflet îl puse stăpân și privighetor peste toți ciobanii. Ciobanii aveau mare respect și frică de dânsul. Ei îl ascultau mai dihai decât pe stăpânul lor cel adevărat. Și ia să nu-l fi ascultat, atunci ceea ce-ar fi căpătat n-ar fi putut împărți cu nime.

...Turmele lui nu stăteau mult într-un loc, ci acuși le aflai aici, acuși dincolo...

Pe Dediul însă rareori îl puteai vedea undeva, căci el stătea pe lângă casă și grijea de ale sale.

Într-o zi, fiind în Iași o nuntă boierească, mai toți boierii din țara Moldovei se adunară cu cucoanele

și cuconițele sale la acea nuntă, căci însuși domnitorul era acolo.

La nunta aceea, nu știu cum s-a întâmplat și cine ce-a făcut, destul că fu poftit și Dediul cel neînsemnat, după cum le plăcea unora să-l numească, și de care își cam băteau joc și făceau râs de dânsul.

Dediul se și înfățișă ca om nebăgat în seamă, îmbrăcat într-un cojoc lung și mișos și încălțat cu opinci, bunăoară cum poartă și în ziua de astăzi românii munteni.

Nunta se începu. Lăutarii cântau. Tinerii și tinerele jucau de mergea colbul. Bătrânii se petreceau. Unii beau, alții mâncau. Toți erau veseli, toți erau bine dispuși, până și însuși Dediul, pe care altă dată îl vedeai tot dus pe gânduri, acum era așa de vesel, ca nici nu l-ai fi cunoscut; să-l fi văzut numai cum plesnea din degete și se învârtea ca prăsnelul într-un picior! Oaspeții nu-l prea băgau în seamă, dar nici lui nu-i prea păsa de dânsii.

Asa s-a trecut ziua cea dintâi.

A doua zi sosi „masa cea mare”.

La această masă a fost și este încă și acuma datina, pe unele locuri la români, ca să dăruiască, fiecarele dintre nuntași, tinerilor căsătoriti, câte ceva, adică după putință și după cum îl trage inima.

După cum e știut, mai întâi încep a se strânge aceste daruri de la nunul cel mare.

Asa s-a întâmplat și aici. Mai întâi s-a început cu domnitorul și s-a sfârșit cu Dediul.

Unii dăruiau tinerilor câte-o bucată de moșie, alții trăsură cu cai iar alții pluguri cu boi, pungi pline cu galbeni, în scurt, care cum voia și ce putea.

Veni rândul și la Dediul.

Acesta zise:

– Eu, ca om nebăgat în seamă, din câtă avere mi-a dat bunul Dumnezeu, dăruiesc tinerilor căsătoriți 300 de mioare negre, oacheșe de-un ochi, și pintoage de-un picior... Atâta de la mine, de la Dumnezeu mai mult...

Când îl auziră ceilalți nuntași dăruind atâtea mioare, toate oacheșe de-un ochi și pintoage de-un picior, au început a da din umeri și a se uita lung unul la altul, mirându-se de unde poate avea omul acesta atâta amar de oi, că ei n-auziseră încă nimica până atunci despre averea lui...

Însuși domnitorul s-a mirat foarte mult de aceasta și de aceea l-a și întrebat:

– Cu cine ții dumneata atâta avere, atâta amar de oi?

– Cu cine?... ia cu cei slabi de minte, dar tari de virtute! răspuse Dediul cu sânge rece, ca și când ar fi fost vorba despre un lucru ne-nsemnat.

Domnitorul, însă, nu-i trecu din vedere nepăsarea cu care răspuse Dediul. Și spre a se încredința despre virtutea acelor oameni, voi să cerce pe unul din ei. Deci zise iară:

– Bine!... dacă așa e treaba, apoi să-mi trimiți pe unul dintre acei slabi de minte, dar tari de virtute, ca să se lupte cu unul dintre „boinicii”⁹ mei.

– Bucuros!... de ce nu?... voi trimite pe unul, mai cu seamă dacă maria-ta dorești numaidecât! răspunse Dediul.

Domnitorul ținea pe lângă curtea domnească, pentru desfătarea sa și a oaspeților săi, mai mulți boinici, care umblau goi până la brâu și partea cea goală a trupului și-o ungeau cu untdelemn, ca în luptă să fie mai puternici... Acești boinici erau așa de tari, că dintr-o singură apucătură sfărâmau tot ce le venea înaintea, și când se întâmpla de se mâniau, atunci începeau a răcni și a striga, de te cuprindeau fiori reci când îi auzeai, și de înaintea lor fugea mâncând pământul orișicine.

Cei ce se simțeau în putere și aveau curaj mergeau spre a se trânti cu dâșii, dar unora ca aceștia totdeauna le mergea treaba cam rău, căci erau învinși și măcelăriți ca vai de dâșii.

Rar care scăpa cu viață din mâna lor. Și de se întâmpla și scăpa vreunul, apoi aceasta venea numai de acolo pentru că boinicii își făceau milă de dânsul, dăruindu-i zilele, să meargă în plata lui Dumnezeu și să spuie și altora ceea ce i s-a întâmplat, ca nime să nu mai cuteze a se pune la luptă cu dâșii.

⁹ Războinici, luptători

După ce se sfârși nunta, Dediul își căută de drum, să se pornească spre casă.

Domnitorul însă îl mai opri un minut și-i zise:

– Dediule! Să nu uiți ce mi-ai făgăduit, adică să-mi trimiți pe unul din feciorii tăi, să se lupte cu unul dintre boinicii mei"

– Cuvântul rămâne cuvânt! răspunse Dediul. Îndată ce voi ajunge acasă, voi și trimite pe unul cu cele 300 de mioare ce le-am dăruit tinerilor; dar și măria-ta să nu uiți a-mi trimite, prin feciorul meu, un burduf de făină, căci tocma acum mi s-a gătit făina, și până ce voi trimite la moară, n-am cu ce să-mi țin ciobanii!

– Bine! bine! îți voi trimite, zise domnitorul.

Dediul, luându-și ziua bună de la domnitor și doamna, de la oaspeți și cucoanele acestora, plecă spre casă.

Domnitorul însă, cum se porni acesta, îndată dete de știre unuia dintre cei mai tari boinici ai săi, să se într-armeze, ca pe când va veni trimisul lui Dediu, să-l faca mii de bucăți.

Boinicul se și pregăti, după cum i se spuse. Mâncă bine, bău bine, își unse trupul cu untdelemn, ca să fie mai tare și apoi aștepta cu nerăbdare pe feciorul lui Dediu.

Dediu, ajungând acasă, alese din turmele sale 300 de mioare oacheșe de-un ochi și pintoage de-un picior și, chemând pe feciorul său de suflet, îi zise pe nume:

– Ia aceste 300 de mioare și le du măriei-sale domnitorului la Iași, căci fiind eu alaltăieri acolo la o nuntă, le-am dăruit însurășilor. Domnitorul m-a poftit să-i trimit și pe un cioban de ai mei să se lupte cu unul din boinicii săi; însă fiindcă acum nu mi-i cu puțință de-a mai trimite încă pe unul dintre ciobani cu tine, ci numai pe un băiețel care să-ți fie mână de ajutor, de-aceea luptă-te tu cu boinicul acela și caută de te întoarnă cât mai degrabă acasă. Spune totodată măriei-sale să fie așa de bun și să-mi deie burduful cel de făină ce mi l-a fâgăduit, căci vezi că ni s-a gătit făina și n-avem nici măcar o mână din ce să ne facem mămăliga.

– Bine, tată! răspunse feciorul. Lasă-te numai pe mine, că doar știu eu ce voi face!

Și cum zise acestea, aruncă un burduf mare pe spate, luă o botă ciobănească în mână și se porni amândoi, cu băietul și cu cele 300 de mioare spre Iași.

A treia zi, pe la prânzul cel mare, ajunse cu turma de mioare aproape de Iași. Acolo, pe-un fânaț, lăsă mioarele cu baiatul să le pască, iar singur se duse la curtea domnească.

Cum ajunse la curte și cum dete cu ochii de domnitor, fără multă socoteală și chibzuială, adică ca un cioban născut și crescut la oi, care nu prea știe multe, îi zise:

– Buna ziuă, Vodă!

– Mulțumim ciobane! răspunse acesta, aruncând o privire de lup la dânsul, ca și când ar fi voit să-l soarbă de-odată într-o lingură de apă. Dar ce veste mi-i spune?... cine ești tu? îl întrebă domnitorul mai departe, după ce-și mai potoli puțin mânia.

– Eu sunt ciobanul lui Dedi, care m-a trimis la mări-ta cu 300 de mioare ce le-a dăruit odinioară înșurăteilor, când a fost aici la nuntă și care mi-a spus că am de-a mă lupta și c-un boinic de-al măriei-tale! răspunse feciorul.

– Așa!... bine!... îndată voi porunci unui boinic să vie și să se lupte cu tine!

Feciorul se uita lung în fața domnitorului, dar nu zise la aceasta nimic, ci se juca numai cu bota sa păstorească, purtând-o ca un fus printre degete, ca omul ce e dus pe gânduri.

Domnitorul însă porunci să-i aducă mai întâi un drob mare de sare pentru mioare, pe care vreo șase inși de-abia îl puteau purta pe patru pari de fier.

– Ia drobul acesta, zise el feciorului – și du-l mioarelor ca să-l lingă, căci știu bine ca vor fi dorite de sare, și apoi, după ce te vei întoarce, te vei lupta cu unul din boinicii mei!

Feciorul, nici una nici două, luă drobul cel mare ca o hușcă¹⁰ de sare, subțioară, și, cât ai bate în

¹⁰ Calup de sare, obținut prin fierberea apei sărate

palme, îl duse mioarelor și, asezându-l într-o crivală¹¹, le dete drumul să-l lingă.

Întorcându-se îndărăt, îi zise iarăși domnitorul:

– Acum te poți lupta c-un boinic!

– Hei!... nu merge așa după cum socoți măria-ta! răspunse el. Eu abia mai-nainte am căzut de pe drum, și-apoi, vorba ceea, și cel ce pică dintr-un copac, încă sta și se odihnește un pic, d-apoi eu care am făcut o cale așa de lungă, de la Pătrăuți, de pe lângă Suceava și până în Iași. Ce să zic?... nu pot să mă lupt așîși¹² acuma, că-s flămând... Dă-mi mai bine ceva să mănânc, și-apoi... despre mine, mai că m-oi lupta, însă pân-atunci ba !

– Și ce poștești tu de mâncat și de băut? îl întrebă domnitorul.

– Ce să poftesc?... ia, o pâine și-o cofiță de vin pe lângă dânsa. Cu pâinea să-mi stâmpăr foamea și cu vinul setea!

Domnitorul porunci îndată sa i se deie o pâine și-o cofiță de vin. Aceasta se și împlini.

Ciobanul luă pâinea în mâna stângă și cofița în mâna dreapta, se duse apoi în mijlocul ogrăzii și acolo, răzemându-se pe botă și încrucișându-și picioarele, adică cum e datina ciobanilor de-a sta în picioare, răzimați pe botă, când ies cu oile la păscătoare, și fără a se sfii cât de puțin, începu a

¹¹ Teasc

¹² Chiar

muşca câte o bucată din pâine şi a bea câte o gură de vin.

Domnitorul şi doamna, boierii şi cucoanele, şi toţi cei ce se mai aflau adunaţi la curtea domnească stăteau pe foişorul curţii şi se uitau cu curiozitate la dânsul, cum mănâncă şi bea.

Boinicii, care se aflau nu departe de dânsul, ascunşi după cheutorile¹³ unei case, nu mai puteau răbda până ce va găti de mâncat. Mai cu seama cel ce era menit ca să se lupte cu dânsul, parcă sta pe ace, şi de aceea se repezi ca un leu la dânsul, ca şi când ar fi voit să-i curme viaţa dintr-o singură lovitură, şi-i zise, după ce ajunse la dânsul, să nu mănânce atâta, ci să se apuce mai degrabă la luptă cu dânsul, că n-are vreme să-l astepte toată ziua, până ce se va sătura el.

Ciobanul, care nu ştiu si nici nu băgă de seamă cum şi de unde a răsărit deodată boinicul, ca şi când ar fi picat din cer, îi zise cu sânge rece, ca unul ce nu s-a spăimântat nici un pic:

– Măi omule !... ian du-te încolo şi dă-mi bună pace să mănânc !

Boinicul, ca şi când nici nu l-ar fi auzit, nu-l asculta, ci tot una îl zădărea¹⁴ şi-l cincăia¹⁵ să se apuce mai degrabă la luptă cu dânsul.

¹³ Locul unde se împreună cu bârnele la colţurile caselor ţărăneşti.

¹⁴ Întărâta.

¹⁵ A irita, a mania, a certa.

– Ian şezi binisor! zise ciobanul iarăşi. Ia lasă-mă, să-mi tihneasca această bucatăică de pâine şi vinul acesta... Nu mă zidări, că nu ți-am făcut nimic!...

Da' de unde!... Boinicul nu voia nicidecum să-l asculte, ci se încăieră de dânsul ca scaiul de oaie.

Văzând ciobanul că boinicul nu glumeşte şi că nu vrea nicidecum să-i deie pace, ci tot una îl cincăieşte, cum bea vin din cofiţa, îl prinse frumuşel cu cotul şi-i strânse grumazul subţioară, apoi fără să se mai îngrijească mai departe de ceva, mănă şi bău înainte, până ce găti toată pâinea şi tot vinul. După aceea dete drumul boinicului de subţioară, pe care demult l-a fost iertat Dumnezeu şi care căzu mort ca o broască la pământ. Puse apoi cofiţa jos şi zise domnitorului, care sta şi se uita la dânsul de pe foişor.

– Trimite-mi acuma pe-un boinic să mă lupt cu dânsul!

Auzind ceilalti boinici cuvintele acestea, încremeniră de frică şi nu ştiau acuma încotro şi unde sa fugă şi cum să se ascundă mai degrabă de dânsul, ca să nu păţească şi ei ca fârtatul lor, pe care bine-l văzură cum cazuse mort la picioarele ciobanului.

Domnitorul însă îi zise:

– Ciobănaşe dragă! mi-a trecut de şagă!... Dacă mi-ai omorât tu pe cel mai tare dintre boinicii mei, apoi cu ceilalţi nici nu voi să te mai încerc, căci după cum te văd eu, tu eşti în stare să mi-i prăpădeşti pe toţi... să nu mai rămân nici cu unul.

– Apoi da!... eu n-am știut că măria-ta te lauzi cu astfel de boinici, căci să fi știut una ca aceasta, atunci îți spuneam din capul locului să-ți alungi pe toți boinicii de pe lângă curte, să nu le mai dai mâncare degeaba, să-și caute mai bine de alt lucru, să nu piardă zilele domnului în zadar, iac-așa cu minciuna... Decât s-ar fi lăudat ei că se vor lupta cu mine și m-or învinge, mai bine s-ar fi dus undeva să se apuce de muncă, c-apoi atunci n-ar fi pățit-o... dar așa... uită-te la boinicu-ți cum se încălzește acum cu foalele la soare, de voinicia lui cea mare !

Domnitorul nu știa ce să se mai facă, una de mânie că i-a omorât boinicul și a doua de rușinea ce-o pățise dinaintea oaspeților. Ar fi poruncit să-l prindă și să facă cu dânsul aceeași ce a făcut și el cu boinicul său, dar se temea ca să nu-i omoare pe toți; l-ar fi batjocorit, dar și de aceasta se temea, căci putea și alta să pățească. Deci razgândindu-se ce să facă și ce să înceapă, află mai potrivit ca să-i zică cu binele să se întoarcă îndărăt, căci acuma nu mai are nimic de lucru la dânsul, căci el l-a chemat numai ca să se lupte, acuma însa n-are cu cine se lupta și de aceea n-are ce se mai încurca și întârzia pe lângă curte.

Feciorul însă îi zise:

– S-a rugat Dediul să faci bine și să-i dai burduful cel de făina pe care i l-ai făgăduit, când a fost aicea... Dă-mi mai întâi burduful cel de făina și apoi vă las pe toți cu Dumnezeu și mă duc în drumul meu, căci eu însumi văd că n-am ce căuta pe aici...

Am socotit ce-am socotit, însă peste ceea ce-am dorit n-am nimerit.

Domnitorul, aducându-și aminte de făgăduința sa, porunci chelarului să se ducă la un magazin¹⁶ cu ciobanul și să-i deie un burduf de făină.

Chelarul luă cheile și se duse cu ciobanul la magazin. Ciobanul, luând burduful, care până atunci stete aruncat într-un corn de ogradă¹⁷ și îl urmă.

Ajungând la magazin, zise chelarul ciobanului:

– Iac-aici ai făină destulă... ia-ți un burduf!

Ciobanul, despăturind burduful, începu a turna cu dimirlia¹⁸ într-însul.

Chelarul sta și se uita. Ciobanul turna mereu... O despărțitură de magazin începuse a se deșerta de făina și burduful nu se umpluse nici pe jumătate.

– Ți-a fi destul! zise chelarul, văzând că mai toată făina o turnase în burduf.

– De unde știi tu că-mi este destul? răspunse ciobanul cu rostita.

Nu vezi tu că burduful nici pe jumătate nu e plin?

– Văd!... dar burduful tău e ca și fără fund... acolo mai că ar încapea și tot magazinul!

– Și-apoi?... ce-ți pasă ție?... Domnul tău a spus să-mi dai un burduf de făină... nimic mai mult.

¹⁶ Depozit, magazie

¹⁷ Colț de ogradă

¹⁸ Baniță

– Nu vorbi d-alde astea... ia-ți burduful și te du în treabă-ți cu dânsul, că doară nu-ți e voia să ne iei toată făina câtă o avem !

– Mai omule! ți-am spus o dată să-ți ții gura... Nu mă supăra, ci lasă-mă în bună pace să-mi împlinesc datoria, că de nu, ți-oi rade, sărmane, o palmă, de ți-a sări capul tot jucând, de-o milă de departe, iar trupul ți s-a închina picioarelor mele... m-ai înțelese?!...

Chelarul, văzând că ciobanul nu glumește, alergă degrabă la domnul său și-i spuse cum stă treaba.

Domnitorul, carele nu puțin se miră, auzind aceasta, zise chelarului:

– Dacă nu se poate altfel, apoi ce e de făcut?... lasă-l până ce și-o umplea burduful, căci doară n-avem noi numai făina aceea... mai sunt și alte magazine!...

– Afară de acela, măria-ta – răspunse chelarul – mai este, ce e drept, încă unul, dară și acolo nu vor fi mai mult decât la vreo sută de mierte!¹⁹

-Și-apoi? ce socoți tu?... acele o suta de mierte nu ne vor ajunge nouă pe câteva zile, până ce vom duce iară la moară?

– Ba ajunge, de ce nu... însă... știu eu... cum socoți și măria-ta, dar mie nu mi se prea pare,

¹⁹ Veche masura de capacitate, o miera=10 dimerli (1/2 kg), întrebuințată pentru măsurarea graului

ghiorlanul cel de cioban, o să mă facă să-i umplu burduful și nu știu, zău! ajunge-ni-a făina, ori ba...

– Ian du-te, du-te! nu mai vorbi multe!

– Fie!... mă duc! și vorbind acestea se porni îndărăt spre magazin, unde lăsase pe cioban.

Când ajunse acolo, ciobanul a fost pus acuma toată făina, câta mai rămăsese, în burduf și mătura urmele.

Chelarul se sperie când vazu ca toată făina i-o luase. Ciobanului nici că-i păsa... El ridică burduful și, bătându-l bine, abia era pe jumătate plin.

– Măi... cum te cheamă! strigă el pe chelaru' care sta de-o parte cu mâinile încrucișate și se uita la dânsul. Ce stai acolo ca un par înfipt în pământ, de ce nu vii să-mi mai dai făină, ca să-mi umplu burduful? Până când să te aștept?...

– Ce mai vrei!... ne-ai luat toată făina din magazin, ce-ți mai trebuie?... n-ai destulă? răspunse chelarul.

– Încă mai garbești²⁰? răcni atunci ciobanul turbat de mânie și repezindu-se după dânsul, de l-ar fi ajuns, ar fi fost vai și amar de dânsul, tot farimi îl făcea.

Chelarul mai mult mort decât viu, de spaimă și frică, alergă iarăși la domnitor și-i spuse:

– Mă rog, măria-ta! fă ce-i face cu omul acela, căci nu destul c-a luat toată făina din magazinul cel

²⁰ A lătra

dintâi, dar mai strigă la mine ca să-i mai dau până ce-și va umple burduful lui cel fără fund... 'Nainte de ce am apucat a veni aici, era să mă facă tot bucațele, să n-o fi luat-o la sănătoasa... și știi pentru ce? Pentru că i-am zis că i-a fi-destulă făină câtă a luat-o!

– Luat-a el multă făină de-acolo?

– Ori de-a luat multă?... o sută de mierte cum e una... bătut și îndesat!

– Asta nu se poate!

– Eu încă m-am mirat și mă mir și acuma. Însă nu-i de-a mirare, căci, precum se vede, burduful lui e așa de mare, că nu știu, zău! de n-ar mai încăpea încă pe-atâtea mierte !

– Mare ți-i lucrul !

– Mare, zău!... dar spune-mi mai iute, ce să fac? De mă întorc înapoi fără să-i mai dau făină, mă sfarmă în bucațele !

– Du-l dară la celalalt magazin să-și mai ieie și de-acolo, până ce-și va umple burduful, căci doară n-a lua-o toată!

Chelarul, nemaiașteptând mult, se întoarce îndărăt tremurând ca varga, de frică să nu-l apuce ciobanul la trei parale. Ajungând la magazin, află pe cioban stând deasupra pe burduful cu făină și jucându-se cu bota lui cea ciobănească printre degete.

– Pe unde ai mai colindat, nene? îl întreabă acesta, cum îl văzu apropiindu-se de dânsul, ca unul ce nu știa pe ce lume este și căruia toate lucrurile i se par întoarce.

– Am fost la măriasa să-l întreb ori de nu mai are undeva făină, ca să-ți umpli ne-nfundatul burduf! răspunse chelarul ca și cu gura altuia.

– Adică cum s-ar zice tu ești chelar și nu știi unde ce se află!... Hei! când ai fi tu pe mâna mea, învăța-te-aș eu, de-ai ști număra chiar și stelele de pe cer și grăunțele dintr-un coșar. Și ce ți-a spus măriasa?

– Mi-a zis sa te duc la al doilea magazin, că acolo mai este puțină făină... ia-ți burduful și vină după mine!

Ciobanul, fără să mai spuie ceva, luă burduful și se duse dupa chelar.

Ajungând ei la magazinul al doilea începu ciobanul și de acolo a turna cu dirmirlia în burduf și, până ce și-l umplu, se găti și făina toată, adică cum s-ar spune nu rămase nici o urmă îndărăt, ca și când nici n-ar mai fi fost. După ce-și umplu burduful cumsecade, îl legă bine la gură și se porni mai departe.

Chelarul stete în tot timpul acesta și se uita la dânsul, dar ferit-a Dumnezeu să-i mai zică vreun cuvânt... se temea ca să nu-l apuce la răfuială, să-i deie o scărmanătură de cele tâlhărești...

După ce văzu el că ciobanul se duce în treaba-și cu burduful subțioară, alergă iarăși în sărite la domnitor și-i spuse cum a luat acela toată făina și din magazinul al doilea și, luându-și burduful, se duse spre casă fără să mai zică ceva.

– Două sute de mierte a vârât în pârdaľnicul cel de burduf, două sute bătute și îndesate.

– Nu se poate! zise domnitorul mirându-se și el ca un om ce încă n-a auzit așa ceva în viața sa. Cum va putea el duce atâta făină?... nu este cu puțință!...

– Nu e cu puțință?... Ba e cu puțință, căci, Doamne iartă-mă, doar eu însumi l-am vazut cu ochii mei îndesindu-și burduful și, când l-a umplut, era umflat ca o căpușă...

Domnitorului i se părea acest lucru cu neputință. El nu-și putea închipui om așa de tare pe fața pământului, să poată duce două sute de mierte deodată în spate. El nu voia să creadă chelarului, ci socotea ca acesta îl ia numai în batjocură și de aceea, mâniindu-se foc, îi zise:

– Piei de înaintea ochilor mei, mincinosule! ori de nu, acuși poruncesc să te sfârâme tot bucațele pentru minciunile tale!

Ce avea să facă bietul chelar, trebui să fugă dinaintea stăpânului său, dacă i-a fost cu voia sa nu capete câteva clepșe²¹.

Domnitorul însă nu se mulțumi numai cu atâta, ci, trimițând după niște feciori, le porunci să meargă degrabă după cioban, să vadă, ori de e adevărat ceea ce i-a spus lui chelarul.

Feciorii, ducându-se după cum li s-a poruncit, aflară pe feciorul lui Dediu departe de Iași, pe niște

²¹ Palme

coaste de dealuri, mergând într-un genunchi, cu burduful subțioară și culegând căpșune.

Acesta însă, cum îi zări, îi și întrebă:

– Măi! da' cine sunteți voi?... ce căutați pe-aici?... ce-ați pierdut?...

Feciorii, cum îl auziră, încremeniră și, legându-li-se limba în gură, nici un cuvânt nu putură să-i răspundă.

– Muți sunteți voi, ori surzi, de nu-mi răspundeți nimic? strigă iar ciobanul.

– Noi... noi... nu suntem vinovați... mă rog, iartă-ne, căci... noi n-am voit, dar domnitorul ne-a silit... răspunse unul gângâind²².

– Așa!... domnitorul v-a trimis!... bine... luați dară aceasta turmă de mioare și-o duceți domnitorului, căci eu n-am când a mă mai întoarce până la dânsul. Spuneo-i totodată să le deie însurățeilor, cărora le-a dăruit Dediul... și mai departe sănătate și mulțămită pentru făină!

Feciorii, luând mioarele, se înturnară înapoi și povestiră domnitorului cum l-au aflat cu burduful subțioară, mergând într-un genunchi în urma mioarelor ce pășteau prin niște tufe și culegând căpșune.

Domnitorul atunci nu mai zise nimic, ci îi dete bună pace să se ducă în treaba-și de unde a venit... Își căută de-acolo înainte de oaspeții și curtenii săi.

²² A bâlbâi

Ajungând feciorul Dediului acasă la tată-său, aruncă burduful într-un corn de stână, zicând:

– Iaca, tată! burduful... acum avem făină destulă!... Chelarul domnitorului, un marțafoi sau ce era, nu prea voia să mă lase a mi-l umple, dară pe când era să-i rad una pe nevrute, atunci am prins de veste ca se încumințise și i-am dat pace... mi-am umplut burduful și-am pornit spre casă.

– Apoi da!... așa-s domnii, fătul meu!... Ei nu prea vreau să ne bage în seamă! răspunse Dediul.

La anul, sau poate mai devreme, sau poate și mai târziu, nu pot ști anume cam când va fi fost aceea, dar destul atâta ca nu tocmai peste mult timp de la nunta din Iași, aflându-se turmele Dediului pe câmpiile cele întinse și mănoase, se apropiară într-o zi cu păscutul de hotarul unei bahne²³ mari, împrejurul căreia era cea mai bună mâncare pentru vite.

Numai atâta... că se duse vestea cine știe până unde despre un balaur, care se afla în stuhul acelei bahne și, pe câți păstori îi puneau păcatele să se ducă cu turmele lor pe-acolo, duși erau... pe toți îi mânca balaurul acela. Și nu numai cu dânsii, ci și cu turmele lor făcea asemenea. De aceea se fereau acuma toți de locul acela, ca de para focului.

Această veste o auzi și feciorul Dediului.

Dar el, după cum îl știm, nu era de cei ce poartă frica de-o furnică, cum merge vorba... El nu se

²³ Mlaștina, smârc

însăimânta defel, ci hotărî să pornească turmele sale într-acolo, unde se zicea că se află balaurul, și mergând să caute pe balaur și să-l ucidă.

Însă mai înainte de-a se porni spre locul zis, își făcu o secure ca aceea... de-o majă²⁴, de oțel, și-i puse o coadă de corn ca de vreo doi stânjeni și mai bine. Apoi se porni și peste vreo câteva zile ajunse la locul numit.

Acuma, dacă a ajuns, ce să facă el? și cum să facă ca să nu-l întâmpine balaurul fără de veste, mai înainte de ce-a fi pus el mâna pe dânsul?... Începe a cerceta bahna pe de departe, doară i-ar putea afla hățășul.

Căuta ce căuta încolo și încoace și în urmă da de hățășul balaurului.

Pune, după ce-i găsi hățășul, pe unul dintre supușii săi, lângă o răchită scorburoasă, ce se afla în marginea bahnei, ca să bată într-însa c-o botă, ca prin apucătura aceasta, ieșind șarpele din bahna, să-și aibă țintirea spre răchită și nu în laturi.

Supusul începe a bate în rachită, și bate, și bate până coala către amiazăzi.

Când era acuma soarele cruce amiaz, iaca și balaurul iese din culcușul său și, auzind că cineva bate în rachită, se îndreaptă spre aceasta, socotind că va mai da peste vreo bucățică bunișoară.

În același timp însă, feciorul Dediului, care sta la pândă, se apropie pe vârful degetelor, fără a fi simțit

²⁴ O sută de oca

de dânsul și colea, când socoti el că a sosit momentul potrivit, deauna²⁵ îi repede securea în creștet, care-i intra în cap pâna în muchii.

Balaurul, văzându-se lovit pe neașteptate, începe a se zvârcoli cu cea mai mare putere și-a se zbugiuma în toate părțile, doară-i trece durerea...

Feciorul Dediului, la rândul său, nemaivând timp când să scoată securea, ca să-i mai radă și altă lovitură și, ca nu cumva să-l înghită balaurul de viu, sare degrabă pe dânsul și i se pune după cap.

Balaurul, mai văzând încă și aceasta, începe a se izbi în toate părțile; de se cutremura pământul cine știe până unde.

Dar degeaba!... Feciorul tot după cap îi sta.

După o bucată de vreme, când văzu acuma balaurul că nu-i lucru de șagă, că nu poate face nimic dușmanului său, își făcu vânt și se urcă sus spre nori.

Însă voinicul Dediului nici defel nu-și pierdu curajul, ci și-acuma se ținea vârtos de dânsul...

Trei zile și trei nopți după olaltă l-a purtat balaurul pe bietul cioban nemâncat și neb'ut prin aer. Trei zile și trei nopți l-a zvânturat în toate părțile. Iară a treia zi, începând balaurul a se ameți, se lăsă spre pământ și-l mai purtă o bucată de vreme și alături cu pământul, până ce în urmă, dând ciobanul de-o cruce de lângă drum se apucă c-o mână de cruce, iar cu cealaltă opri balaurul în loc, apoi făcu ce făcu și scoase

²⁵ Probabil: dintr-odată, deodată

degrabă securea și, mai izbindu-i vreo câteva bune și sănătoase, îndată căzu balaurul mort la pământ.

Prin această faptă, locul dimprejurul bahnei se curăți pentru totdeauna de balaur și, de-atunci încoace vitele pasc în pace, iară păstorii lor n-au teamă că li se va putea întâmpla ceva ca mai înainte...

De-atâta purtare și zbuciumare prin aer și de groaza cea mare care-l cuprinse, și-a ieșit bietul om din minte... părea totdeauna speriat și nimeni nu se mai putea înțelege în vorbă cu dânsul.

Și nici n-a mai dus-o mult, ci peste jumătate de an de la această întâmplare a și murit...

Ceilalți ciobani ai lui Dediu nu mai avură de-atunci frică de nimeni, ei nu mai căutau de oi așa de bine ca mai înainte, ci vindeau din ele cu turmele, și așa s-a desfăcut pe încetul toată averea lui Dediu.

Mai după aceea muri și Dediu și ciobanii se împrăștiară care încotro.

Acuma nu se află măcar o urmă din aceea stână numai numele pârâului unde a fost așezată s-a mai păstrat. Malurile acestui râuleț ne-ar putea spune multe, când ar ști vorbi, câte s-au mai întâmplat de-atunci încoace pe lângă dânsul. Dară el nu știe nimic, și noi ce am auzit din moși-strămoși, cum am auzit, așa v-am și povestit.

* * *

VASILE CEL MARE

Sătenii din Crucea – comuna Broșteni, județul Suceava – pomenesc des, în vorbirile lor despre trecut, pe un haiduc cunoscut sub numele de Vasile cel Mare, iar povestea lui se știe până și de copii. Din cei care trăiesc, nu l-a apucat nimeni, căci a trecut hăt mult peste suta de ani de când a haiducit Vasile cel Mare. Viața și faptele acestui om – așa după cum se povestesc – sunt vrednice de cunoscut.

Vasile cel Mare era de fel din satul Ciocănești, cum spun unii, iar după cum spun alții, din satul Boului. Amândouă satele sunt în Bucovina. În urma unor hoții făcute în Câmpulung (Bucovina), cu tovarășii săi, Ștefan Rusu și Andrei Rusu, urmăriți de poteră trec muntele Todirescu, vin în Crucea și se tocmesc slugi pe la oameni. Vasile cel Mare s-a apucat slugă la Gheorghe Cozan, care era vornicul satului pe vremea aceea.

Într-o zi, Gheorghe Cozan îi bănuiește lui Vasile cel Mare că de ce nu scoate afară niște poloboace cu curechi; era în vreme de toamnă. Atunci Vasile își suflică mânecile, scoate pietrele din poloboace, de pe curechiu, și apucând pe rând câte un poloboc, cu o mână de sus și cu alta de jos, le-a scos pe toate afară.

Și Gheorghe Cozan și femeia lui, Sofronia Groasa, s-au minunat de puterea lui Vasile cel Mare și au început a prinde grijă.

În primavară, Vasile și-a luat rămas bun de la Gheorghe Cozan și, fără să vrea a-și lua simbrie, a plecat.

În drum, s-a oprit la o crâșmă în Gura-Negrii (Dorna), unde a băut în trei zile trei vedre de vin; în această vreme, pușca cu pistoalele în gura cuptorului, de săreau cărbunii din vatra în toate părțile.

Mai pe urmă, s-a dus tocmai în Pârâul-Pintei, la un om, Furtuna, unde s-a tocmit iar slugă. Dar nici de la acesta nu a luat simbrie și a plecat. Și-a adunat tovarășii vechi și alții noi, cam 12 de toți, și a cutureierat munții de la hotarul Bucovinei, Muntele-Lung, Goia, Baesescul, prăpădind mai ales prin Humor, Câmpulung și alte locuri din părțile acelea. Poterile îi urmăreau însă din toate părțile; o parte din tovarășii lui au fost prinși, între care și Crețu.

Cei rămași cu Vasile cel Mare s-au întors în Cruce, la Nichita lui Vasile al Nicului; pe aici au umblat mai multă vreme fără să se atingă de avutul oamenilor și fără ca să facă potlogării de rând. De multe ori Vasile cel Mare ajuta pe necăjiți și nu suferea ca tovarășii săi să facă rău oamenilor. Când au plecat din Cruce, după ce au făcut cinste la crâșma cu oamenii din sat, au văzut trei corbi.

— De acu` pierim, fraților — a zis Vasile cel Mare.

Au suit Grinitieșul și s-au dus la fundul Bistriței din Ardeal, iar de acolo pe munții Țibleșului, unde și-a cântat Vasile cântecul:

*„Frunză verde iarbă mare,
Colea-n jos pe lângă vale,
Trece-un căpitan călare,
Cu trei sute de cătane,
După Vasile cel Mare.
– Stai, Vasile, nu fugi,
Că grea poteră te-ajunge.
– Las' potera să m-ajungă,
Că-s voinic, nu-s blăstămat,
Sunt voinic cu capeneag²⁶
Știu poterii ce să-i fac.
M-oi pleca după un fag
Și-oi ridica un baltag
Și pe toți i-oi face praf.
Foaie verde măr muntos,
Rămâi, Țibliș, sănătos!
N-a fi astăzi, n-a fi mâine,
Când oi mai călca pe tine. ”*

De aici s-a coborât la fundul Bistriței. Pe când mergea cu un tovarăș al său pe drum, urmărit de poteră, a fost împușcat de un comis, care-l pândea dintr-un cerdac. Tovarășul său l-a luat în spate și-l du-

²⁶ Haina lungă și largă, uneori cu gluga

cea, dar fiindcă-i ajungea potera, Vasile cel Mare a zis tovarășului sau să-l lase pe dânsul, iar el să fugă, să nu-l prindă potera.

Un prost găsindu-l jos, i-a tăiat capul și l-a dus la Suceava, unde era cerut.

Rămășițe din timpul lui Vasile cel Mare se găsesc în dosul Tarniților. Când umbla el în haiducie prin Bucovina, își avea făcut un bordei între stâncile cele mai mari de pe acest munte, unde se adăpostea de vremuri rele. Urme de-ale bordeiului se găsesc și azi. Se zice că o femeie din Gemene (Bucovina) a găsit multe odoare în bordeiul lui Vasile cel Mare, din Tarniți.

* * *

POSTFAȚĂ

Nota aparte care i se impune oricui poposește, mai mult sau mai puțin stăruitor, în acest ținut românesc a făcut ca Bucovinei să i se atribuie o seamă de caracterizări memorabile, unele dintre ele nefiind erodate de trecerea timpului; dimpotrivă. Vasile Alecsandri – se știe – a numit această provincie, încă pe la jumătatea secolului al XIX-lea, „veselă grădină”, într-o poezie ocazională rămasă celebră. Iată prima strofă din acea poezie, emblematică în felul ei:

Dulce Bucovină,
Veselă grădină,
Cu pomi roditori
Și mândri feciori.

Nu peste multă vreme, genialul Mihai Eminescu avea să o nemurească și el printr-o formulă emblematică – „Diamant din stema lui Ștefan” –, închinându-i, pe când avea doar 16 ani, o poezie de emoționante reverberații afective, surprinzând, în ritmuri bine articulate, elemente cu caracter de efigie sigilară, proprii acestui ținut

autohton al românilor, identificat cu însăși structura interioară a poetului:

N-oi uita vreodată, Dulce Bucovină,
Geniu-ți romantic, munții în lumină,
Văile în flori,
Râuri resăltânde printre stânce nante,
Apele lucinde-n dalbe diamante
Peste câmpii-n zori.

.....
Astfel, totdeauna când gândesc la tine,
Sufletul mi-apasă nouri de suspine,
Bucovina mea!

Ulterior, același Mihai Eminescu, în ipostază de gazetar, avea să noteze, cu o forță verbală inconfundabilă, că Bucovina „e un pământ sfânt, a cărui apărare ne-a costat pe noi râuri de sânge, veacuri de muncă, toată inteligența noastră trecută, toate mișcările cele mai sfinte ale inimii noastre”. Pentru că, motiva poetul, „Acolo e sfânta cetate a Sucevei, scaunul domniei vechi cu ruinele măririi noastre, acolo e scaunul firesc al unui mitropolit care în rang și neatârnare era egal cu patriarhii, acolo sunt moaștele celor mai mari dintre domnii români, acolo doarme Dragoș, îmblânzitorul de zimbri, acolo Alexandru, întemeietorul de legi, acolo Ștefan, zidul de apărare al creștinătății”.

Încărcat cu atâtea însemne de noblețe, a căror enumerare ar putea încă să fie continuată cu celebrele biserici și mănăstiri cu o binemeritată faimă ce a străbătut până departe peste fruntariile țării (Bogdana – Rădăuți, Putna, Moldovița, Arbore, Sucevița, Pătrăuți, Sfântu Ilie, Dragomirna, Humor, Suceava cu moaștele Sfântului Ioan cel Nou), Bucovina a atras luarea aminte a multor oameni de elevată spiritualitate, precum, spre pildă, savantului Nicolae Iorga care constata că „Pentru puține popoare se găsește un ținut relativ mic ca acesta în care să se cuprindă atâta frumusețe, atâta bogăție de astăzi și amintiri din trecut așa de îmbelșugate, de îndepărtate și sfinte”.

În astfel de circumstanțe, ni se pare că ar fi fost imposibil ca acest ținut să nu fie sărutat, cu generozitate, și de aura legendei, prin texte care contribuie și ele, într-un fel sau altul, la sporirea zestrei de semnificații spirituale înmagazinate aici de-a lungul timpului. Și aceasta, chiar dacă, în covârșitoarea majoritate a cazurilor, împrejurările istorice s-au arătat a fi nefavorabile (sunt de reținut aici, în special, năvăliri de hoarde cotropitoare: tătari, turci, unguri, polonezi, austrieci, ruși). În acest sens, în legenda *Pietrele muierilor* (inclusă în cartea de față), încă de la început se consemnează următoarele:

„Nu știu dacă s-a aflat, ori de se mai află undeva pe fața pământului vreo țară care să fi fost de-atâtea ori cutreierată, prădată și pustiită de către atâtea limbi străine, păgâne și creștine, de câte ori a

fost țara noastră. Și iarăși, nu știu de mai se află undeva vreun popor care să fi avut de suferit din partea nenumăraților săi dușmani, ca românii.

Dar cu toate că românii avură, în decurgerea timpului, de-a se lupta cu atâția dușmani, unii mai nesățioși, mai lacomi, mai năpraznici și mai răi decât alții, care nu numai că le sugeau și scurgeau țara de toate bunătățile, nu numai c-o prădau și-o pustiau, ci de multe ori voiau să-i stârpească chiar și pe dânșii, totuși ieșiră din toate luptele acestea învingători și-o duc, bine, rău, cum o duc și astăzi, pe când partea cea mai mare dintre ne-mpăcații lor dușmani se stinse de mult de pe fața pământului, ca și când nici n-ar fi fost.”

Bogăția și diversitatea legendelor cu referință la spațiul pe care îl numim (în urma unei denominații impuse de habsburgi) Bucovina sunt, desigur, de dimensiuni fabuloase, însă, până în prezent, ele n-au fost adunate integral și publicate sistematizat într-o ediție destinată special acestui țel. Singurul cercetător care le-a acordat atenția cuvenită, lăsându-ne și o carte ce conține o parte din aceste legende, este savantul etnograf și folclorist sucevean Simeon Florea Marian, cartea aceasta, tipărită în anul 1895, la București, se intitulează *Tradițiuni populare românești din Bucovina*. (Deci, „din Bucovina” și nu „bucovinene”, căci subiectele lor datează dinainte de 1774-1775, când acest ținut a fost răpit și anexat la Imperiul Habsburgic, care i-a dat denumirea de Bucovina.)

Dintr-o culegere pentru uzul școlarilor (*Din legendele românilor*, București, Editura Ion Creangă, 1990), cuprinzând legende cu trimiteri la întreg arealul românesc, am selectat un număr de 10 (zece) specimene, preponderent istorice (unele fiind concomitent și cu semnificații geografice, cum se va observa de către oricare dintre cititori), pe care, orânduindu-le cronologic, le-am inclus în această carte destinată, prioritar, elevilor din clasele a III-a și a IV-a, pentru a le completa și îmbogăți, într-un mod care antrenează mai mult latura afectivă a personalității, cunoștințele istorice (și geografice) despre zona în care viețuiesc și se pregătesc pentru viață – Bucovina. Aceasta, pe de o parte. Pe de altă parte, elevii vor putea începe a observa diferența dintre istoria (și geografia) plăsmuită, într-o măsură mai mare sau mai mică, de imaginația populară, pe baza unor elemente reale (ceea ce ține de abordarea legendară) și aceleași domenii (istorie, geografie), tratate cu mijloace proprii cercetării științifice, unde nu se îngăduie inexactități sau deformări ale realității, pe baza aportului imaginației și afectivității. De asemenea, prin intervenția factorului didactic, elevii vor fi (sunt) îndrumați să înțeleagă că ambele modalități de abordare (științifică și legendară) sunt, fiecare în felul ei, necesare, că ele se completează, dacă știm să operăm și diferențierile de rigoare, reținând ceea ce este de reținut atât pe cale rațională, cât și pe cale afectivă. Ce să mai

vorbim de valențele educative ale legendelor, specii literar-folclorice în măsură să modeleze structuri sufletești într-o configurație morală în consens cu cerințele sociale perene?!

În microantologia noastră, am plasat, cum se și poate observa, la început, două legende (*Pietrele muierilor* și *Căpitanul Negrea*) cărora le-am putea da titlul generic *Din vremea tătarilor*, adică a năvălirilor tătare dinainte de constituirea formațiunilor statale și a voievodatului român Moldova, năvăliri care, ne învață istoria, au fost și ele determinante în constituirea statului feudal Moldova în măsură să stăvilească aceste atacuri dușmane.

Trei dintre legendele selectate de noi (*Dragoș Vodă și Dora*, *Din copilăria lui Ștefan cel Mare*, *Petru Rareș și arcașul*) pun în lumină particularități exemplare ale personalității unor voievozi iluștri care au condus Moldova în Evul Mediu: aproape legendarul Dragoș Vodă, slăvitul Ștefan cel Mare și fiul acestuia, Petru Rareș.

Următoarele trei legende (*Întemeierea Sucevei*, *Legenda Mănăstirii Putna* și *Legenda Voronețului*) explică, firește, în limitele și cu mijloacele imaginației populare (pornind de la fapte reale) modul cum s-au fost întemeiat trei dintre obiectivele de maximă importanță ale Moldovei medievale (Suceava, care a fost capitala Moldovei timp de circa două secole, Putna și Voronețul, două dintre ctitoriile monastice celebre, întemeiate de Ștefan cel Mare).

În fine, alte două legende (*Feciorii Dediului* și *Vasile cel Mare*) au mai mult un caracter social: relația dintre Domnie și supușii cu putere (nu numai) economică, alt fel spus, dintre suzeran și vasal, în prima, sau răzvrătirea și lupta împotriva nedreptăților sociale în cea de a doua.

De menționat că din sursa folosită, citată mai sus (culegerea *Din legendele românilor*) am selectat numai legende cu întâmplări și evenimente al căror spațiu de desfășurare se identifică exclusiv cu Bucovina din România de astăzi, adică o parte a județului Suceava (zonele Suceava, Rădăuți, Câmpulung Moldovenesc, Vatra Dornei) din motive care nu-și găsesc, aici și acum, rostul de a fi motivate, mai ales că motivațiile se pot subînțelege cu ușurință, din însuși titlul dat microantologiei noastre.

În orice caz, popularizarea unor astfel de creații folclorice, rod al mentalului colectiv care le-a zămislit, le-a conservat și le asigură încă viețuirea, urmele factorilor care le-a provocat zămisirea aflându-se în stare de funcțiune, deci popularizarea lor în rândul școlarilor are o semnificativă importanță în plan formativ, căci „Prin valoarea etică și estetică, legendele justifică interesul care le este acordat”, cu atât mai mult legendele patriotice al căror sens național este marcat cu pregnanță, nu însă, din fericire, și cu stridență, căci mentalitatea populară se caracterizează în permanență prin măsură, echilibru și bun simț genuine. Așa cum arăta folcloristul ieșean Vasile

Adăscăliței, citat și puțin mai sus, „Relatările privind trecutul poporului nostru, așa cum sunt ele făcute de operele istorice, au, fără îndoială, o însemnătate peste care nu se poate trece cu vederea. Totdeauna însă paginile de istorie, oricât de frumos ar fi concepute, de oricât talent ar dispune cel care face acest lucru, sunt tributare unui caracter arid de care nu se pot desprinde, prin forța împrejurărilor. Istoria povestită de poporul însuși, în legendele sale naționale, are căldura faptului trăit, a faptului la care naratorul a participat sufletește măcar”. Și tot același folclorist, emite o idee pe care nu putem să nu o luăm în considerare, și anume că „atitudinile față de istorie, așa cum ies ele în relief din folclor, sunt sentimentale dar nu subiective (adică străbătute de afectivitate dar nu minate de intenții falsificatoare, din moment ce sâmburele de adevăr nu este atrofiat de fabulație - n.m., M.O.), constatare care ne îndreptățește să susținem înalta valoare educativ-patriotică pe care legenda istorică folclorică românească o are”. (Vezi *Prefață* la antologia *De la Dragoș la Cuza-vodă*, București, Editura pentru literatură, 1966, p. XXI-XXII.)

Este ceea ce se poate constata, credem cu convingere, și din mica noastră antologie, raportată la un spațiu limitat (Bucovina), scăldat cu generozitate într-o bogăție de legende valoroase și captivante, cum nu chiar peste tot locul poți întâlni.

Institutor Maria OLARIU

CUPRINS

Doar o vorbă de suflet	5
Argument	7
PIETRELE MUIERILOR	9
DRAGOȘ VODĂ ȘI DORA	14
CĂPITANUL NEGREA	16
ÎNTEMEIEREA SUCEVEI	19
DIN COPILĂRIA LUI ȘTEFAN CEL MARE	26
PETRU RAREȘ ȘI ARCAȘUL	28
LEGENDA MĂNĂSTIRII PUTNA	31
LEGENDA VORONEȚULUI	34
FECIORUL DEDIULUI	36
VASILE CEL MARE	58
POSTFAȚĂ	62

Tipografia **ROF** S.A. SUCEAVA
str. Mărășești 7A
tel.: 0230 532.299; 523.476
Fax: 0230 520.237
mobil: 0745 585.954

ISBN 10 973-0-04617-4
ISBN 13 978-973-0-04617-5